

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»**

з підготовки здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	ДЗВ <small>(код і назва)</small>
Спеціальність	ДЗВ <small>(код і назва)</small>
Освітня програма	ДЗВ <small>(назва)</small>

Полтава 2024 рік

Укладач програми:

Олег КУЛЬЧІЙ – кандидат юридичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі

Рецензенти програми:

Сергій КОРОЄД – д. ю. н., професор, професор кафедри права Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»;

Кристина РЕЗВОРОВИЧ – д. ю. н., доцент, завідувачка кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Програма навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри від 28 травня 2024 р. № 10.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства

д. ю. н., професор

 _____ Галина ЛАВРИК

Анотація навчальної дисципліни

Право інтелектуальної власності є однією з необхідних навчальних дисциплін підготовки фахівців різних галузей підприємницької діяльності, вивчення якої необхідне для підготовки фахівців до практичної роботи в умовах постійного зростання значення результатів інтелектуальної творчої діяльності для економіки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням, охороною та захистом прав на результати інтелектуальної творчої діяльності, система правових норм, що регулюють вказані відносини.

Мета навчальної дисципліни полягає у поглибленому вивченні правовідносин у сфері інтелектуальної власності, опануванні правового механізму їх регулювання, отриманні навичок правової кваліфікації результатів інтелектуальної творчої діяльності, захисту майнових та особистих немайнових прав творців та інших власників прав на результати інтелектуальної творчої діяльності як в Україні, так у зарубіжних державах.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Поняття права інтелектуальної власності та його місце у системі права України. Міжнародна система охорони прав інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Правова охорона авторських прав в Україні. Правова охорона комп'ютерних програм в Україні. Правова охорона суміжних прав в Україні. Правова охорона об'єктів права промислової власності в Україні. Патентне право. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів та послуг. Правова охорона комерційної таємниці в Україні. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності. Патентування об'єктів промислової власності в іноземних державах. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Договори у сфері інтелектуальної власності. Колективне управління майновими правами суб'єктів права інтелектуальної власності. Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий та кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності.

Annotation of educational discipline

Intellectual Property Law is one of the required disciplines for the Bachelor of Laws degree, the study of which is necessary to prepare legal professionals for practical work in the context of the ever-increasing importance of the results of intellectual creative activity for the economy.

The subject of study of the discipline is social relations arising in relation with the creation, usage, protection and defense of rights to the results

of intellectual creative activity, the system of legal norms governing these relations.

The purpose of the discipline is to study in depth legal relations in the field of intellectual property, mastering the legal mechanism of their regulation, acquiring skills of legal qualification of the results of intellectual creative activity, protection of property and personal non-property rights of creators and other owners of rights to the results of intellectual creative activity both in Ukraine and abroad.

The content of the course is covered in the following topics: The Concept of Intellectual Property Law and Its Place in the Ukrainian Legal System. International system of intellectual property rights protection. Subjects of intellectual property rights. Legal protection of copyright in Ukraine. Legal protection of computer programs in Ukraine. Legal protection of neighboring (allied) rights in Ukraine. Legal protection of industrial property objects in Ukraine. Patent law. Legal protection of means of individualization of participants of civil turnover, goods and services. Legal protection of commercial secrets in Ukraine. Legal protection of non-traditional intellectual property objects. Patenting of industrial property objects in foreign countries. Commercialization of intellectual property objects in Ukraine. Agreements in the field of intellectual property. Collective management of property rights of intellectual property subjects. General provisions on the system of protection of intellectual property rights. Civil and legal protection of intellectual property. Administrative and criminal protection of intellectual property.

Zusammenfassung der Ausbildungsdisziplin

Das Recht des geistigen Eigentums gehört zu den Pflichtfächern eines Bachelorstudiums der Rechtswissenschaften, dessen Studium notwendig ist, um Juristen auf die praktische Arbeit im Rahmen der immer größeren Bedeutung der Ergebnisse geistiger schöpferischer Tätigkeit für die Wirtschaft vorzubereiten.

Gegenstand der Studienrichtung sind die öffentlichen Beziehungen, die sich im Zusammenhang mit der Schaffung, der Nutzung, dem Schutz und der Verteidigung der Rechte an den Ergebnissen der geistigen schöpferischen Tätigkeit ergeben, sowie das System der Rechtsnormen, das die genannten Beziehungen regelt.

Das Ziel des Faches ist die Vertiefung der rechtlichen Beziehungen im Bereich des geistigen Eigentums, die Beherrschung der rechtlichen Mechanismen ihrer Regelung, die Erlangung von Kenntnissen über die rechtliche Qualifizierung der Ergebnisse der geistigen schöpferischen Tätigkeit, den Schutz der Eigentums- und persönlichen Nicht-Eigentumsrechte der Schöpfer und anderer Inhaber von Rechten an den Ergebnissen der geistigen schöpferischen Tätigkeit, sowohl in der Ukraine als auch im Ausland.

Der Inhalt des Kurses gliedert sich in die folgenden Themen: Das Konzept des Rechts des geistigen Eigentums und sein Platz im ukrainischen Rechtssystem. Das internationale System zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum. Gegenstand der Rechte an geistigem Eigentum. Rechtlicher Schutz des Urheberrechts in der Ukraine. Rechtsschutz für Computersoftware in der Ukraine. Rechtlicher Schutz der verwandten Schutzrechte in der Ukraine. Rechtlicher Schutz von gewerblichen Schutzrechten in der Ukraine. Patentrecht. Rechtlicher Schutz der Mittel zur Individualisierung der Teilnehmer am zivilen Umsatz, der Waren und Dienstleistungen. Rechtlicher Schutz von Geschäftsgeheimnissen in der Ukraine. Rechtlicher Schutz von nicht-traditionellen Objekten des geistigen Eigentums. Patentierung von Gegenständen des gewerblichen Eigentums im Ausland. Kommerzialisierung von Objekten des geistigen Eigentums in der Ukraine. Verträge im Bereich des geistigen Eigentums. Kollektive Verwaltung der Eigentumsrechte von Unternehmen, die geistiges Eigentum besitzen. Allgemeine Bestimmungen über das System zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum. Zivilrechtlicher Schutz des geistigen Eigentums. Administrativer und strafrechtlicher Schutz des geistigen Eigentums.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Предметом навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» є сукупність норм права, що регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням, охороною та захистом результатів інтелектуальної творчої діяльності. Як навчальна дисципліна право інтелектуальної власності – це комплекс теоретичних та практичних знань, що подаються для вивчення теорії і практики регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Мета навчальної дисципліни: поглиблене вивчення правовідносин у сфері інтелектуальної власності, опанування правового механізму їх регулювання, отримання необхідних навичок кваліфікації результатів творчої діяльності, захисту майнових та особистих немайнових прав авторів та їх правонаступників як в Україні, так і в зарубіжних державах. Завдання вивчення права інтелектуальної власності визначаються його специфічним значенням у процесі підготовки фахівців-юристів.

Право інтелектуальної власності є однією з важливих підгалузей цивільного права, зважаючи на сучасні тенденції розвитку науки та технологій, важливість інтелектуальної складової та індивідуалізації підприємців в умовах жорсткої економічної конкуренції. Ця підгалузь врегульовує відносини, що виникають у зв'язку з створенням, використанням та охороною результатів інтелектуальної діяльності, таких як винаходи, промислові зразки, товарні знаки, авторські права тощо. Право інтелектуальної власності має велике значення для економічного, соціального та культурного розвитку суспільства, а також для захисту прав та інтересів суб'єктів інтелектуальної власності. Тому необхідно, щоб майбутні юристи мали глибокі знання та практичні навички у цій галузі права.

Викладання дисципліни «Право інтелектуальної власності» на бакалаврському рівні в зарубіжних вищих навчальних закладах, зокрема в країнах Західної Європи та Північної Америки, передбачає комплексний підхід до надання майбутнім юристам необхідних знань та навичок у цій важливій галузі права. У Ганноверському університеті імені Готфріда Вільгельма Лейбніца, бакалаврська програма з ІТ-права та права інтелектуальної власності поєднує традиційну юридичну підготовку зі спеціалізованими курсами з інтелектуальної власності. Ця чотирирічна програма включає такі основні предмети (цивільне право,

європейське право тощо) та спеціальні модулі з інтелектуальної власності та ІТ-права¹.

В Україні не всі правничі школи передбачають вивчення права інтелектуальної власності як обов'язкової навчальної дисципліни, але принаймні як вибіркова вона передбачена практично усіма освітніми програмами. Однак існують позитивні приклади досвіду викладання цього предмета на бакалаврському рівні вищої освіти. Так, у Національному університеті «Одеська юридична академія»², Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»³, Львівському національному університеті імені Івана Франка⁴ відповідний освітній компонент є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми. «Право інтелектуальної власності» є необхідною та актуальною навчальною дисципліною для підготовки сучасних юристів, які зможуть ефективно захищати інтереси своїх клієнтів у сфері інтелектуальної творчої діяльності.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (*пріоритетна увага до академічної доброчесності, добросовісної конкуренції*);
- здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини (у частині інтелектуальних прав);
- здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне

¹ IT and IP Law (LL.B.) (Bachelor of Laws) – Leibniz University Hannover. URL: <https://www.uni-hannover.de/en/studium/studienangebot/info/studiengang/detail/it-and-ip-law-llb>

² Освітньо-професійна програма «Цивільна та господарська юрисдикція» / Національний університет «Одеська юридична академія». URL: <http://surl.li/qhmtld>

³ Право (Law): Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <http://surl.li/qhmwx>

⁴ Освітньо-професійна програма «ПРАВО» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право / Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <http://surl.li/qhmx>

право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право (*у частині цивільного права*);

- здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності;
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми. В результаті освоєння дисципліни студент повинен:

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин;
- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (*у частині інтелектуальних прав*);
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю;
- самостійно визначати ті обставини, у з’ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;
- вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних;
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;
- готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

Навчальна дисципліна є **вибірковою** у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – **ПМК (залік)**.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Загальна характеристика права інтелектуальної власності та його суб'єктів

Тема 1. Поняття права інтелектуальної власності та його місце у системі права України.

Місце права інтелектуальної власності у системі права України. Зв'язки підгалузі права інтелектуальної власності із цивільним правом та іншими суміжними галузями права, їх стисла характеристика.

Історія становлення та розвитку правової охорони результатів інтелектуальної власності. Загальна характеристика основних теорій у сфері права інтелектуальної власності. Поняття та зміст права інтелектуальної власності. Поняття творчої діяльності та її результатів. Право інтелектуальної власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Співвідношення понять інтелектуальна власність та власність. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності.

Значення права інтелектуальної власності в сучасній економіці. Право інтелектуальної власності у сфері готельно-ресторанної справи, маркетингу, інформаційних технологій та інших сферах бізнесу.

Види права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. Результати творчої діяльності як об'єкти правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Інші результати діяльності як об'єкти права інтелектуальної власності. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням. Використання об'єкта права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам.

Джерела права інтелектуальної власності та їх систематизація. Нормативно-правові акти як джерела права інтелектуальної власності. Конституція України як основне джерело права інтелектуальної власності. Цивільний кодекс України. Закони України як джерела права інтелектуальної власності. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел права інтелектуальної власності. Перспективи та напрями удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Тема 2. Міжнародна система охорони прав інтелектуальної власності.

Становлення та розвиток міжнародної система охорони прав інтелектуальної власності. Всесвітня організація інтелектуальної власності. Значення діяльності світової організації торгівлі у сфері інтелектуальної власності.

Основні міжнародно-правові акти у сфері інтелектуальної власності: поняття, види та загальна характеристика. Паризька конвенція про охорону промислової власності. Бернська Конвенція про охорону літературних та художніх творів. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення («Римська конвенція»). Інтернет-договори ВОІВ. Мадридська система міжнародної реєстрації товарних знаків. Договір про патентну кооперацію (РСТ – Patent Cooperation Treaty). Міжнародні класифікаційні угоди. Угода щодо торговельних аспектів прав на інтелектуальну власність (TRIPS).

Система охорони прав інтелектуальної власності ЄС та євроінтеграційні процеси.

Тема 3. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Суб'єкти права інтелектуальної власності. Творець. Автор як суб'єкт права інтелектуальної власності. Визначення авторства. Поняття співавторства та його види. Особисті немайнові та майнові права автора: поняття, ознаки та види. Охорона прав автора. Володільці прав інтелектуальної власності. Набуття прав володіння та їх охорона. Правове становище роботодавців як суб'єктів права інтелектуальної власності. Правовий режим службових творів.

Правонаступництво та спадкоємство прав інтелектуальної власності. Держава як володільць прав інтелектуальної власності. Вільні користувачі прав інтелектуальної власності.

Поняття та правове становище патентних повірених.

Модуль 2

Правовий режим об'єктів права інтелектуальної власності.

Правова охорона та захист окремих об'єктів права інтелектуальної власності

Тема 4. Правова охорона авторських прав в Україні.

Поняття та ознаки авторського права. Авторське право в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Загальна характеристика джерел авторського права. Об'єкти авторського права (твори у сфері літератури, мистецтва, науки). Об'єкти, що не охороняються авторським правом. Особливості правового режиму об'єктів згенерованих комп'ютерною програмою (програмами). Право особливого роду (*sui generis*). Штучний інтелект і авторське право.

Розмежування авторського права та права власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір.

Майнові та особисті немайнові права автора. Майнові права суб'єкта авторського права. Виникнення авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Право слідування та строки охоро-

ни авторських прав. Перехід прав на твір у порядку спадкування. Перехід твору у суспільне надбання.

Загальні та спеціальні випадки вільного використання творів.

Поняття та правовий режим сирітських творів.

Охорона авторським правом творів, розміщених у мережі Інтернет. Види та зміст авторських прав у мережі Інтернет.

Тема 5. Правова охорона комп'ютерних програм в Україні.

Комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних) як результати інтелектуальної творчої діяльності. Особисті немайнові права на комп'ютерні програми. Майнові права на комп'ютерні програми. Право на бази даних (компіляції даних).

Процедура державної реєстрації авторських прав на комп'ютерні програми та інші об'єкти авторського права.

Правові підстави використання комп'ютерних програм. Види ліцензій на комп'ютерні програми. Вільне використання комп'ютерних програм. Вільне використання баз даних. Захист прав на комп'ютерні програми, загальні положення про відповідальність за їх порушення.

Тема 6. Правова охорона суміжних прав в Україні.

Поняття та ознаки суміжних прав. Види суміжних прав. Об'єкти суміжних прав – виконання, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення. Зміст і суб'єкти суміжних прав. Виникнення суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав. Використання виконання, фонограми, відеограми та передачі (програми) організації мовлення. Строки чинності суміжних майнових прав. Здійснення суміжних прав. Поняття та засоби правової охорони суміжних прав. Загальна характеристика способів захисту суміжних прав. Порядок захисту суміжних прав. Вплив розвитку інструментів штучного інтелекту на об'єкти суміжних прав та їх правову охорону

Тема 7. Поняття та правова охорона об'єктів права промислової власності в Україні. Патентне право

Поняття та ознаки права промислової власності. Джерела права промислової власності та їх загальна характеристика. Правові засади державного регулювання промислової власності в Україні. Набуття та зміст права промислової власності. Поняття патентного права.

Поняття та ознаки винаходу як об'єкта права промислової власності. Суб'єкти винахідницьких правовідносин, їх права та обов'язки. Підстави виникнення, зміни та припинення винахідницьких правовідносин. Види винаходів. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього. Формула винаходу та її правове значення. Порядок отримання патенту на винахід. Поняття та ознаки корис-

ної моделі як об'єкта права інтелектуальної власності. Пріоритет винаходу (корисної моделі). Умови патентоспроможності винаходу та корисної моделі. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї. Майнові права інтелектуальної власності на корисну модель.

Поняття та ознаки промислового зразка як об'єкта права інтелектуальної власності. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок.

Тема 8. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів та послуг.

Правова природа засобів індивідуалізації товаровиробників. Поняття та ознаки товарного знака. Комерційні найменування та їх види. Роль і функції товарних знаків у суспільному виробництві. Загальна характеристика законодавчих актів про знаки на товари та послуги. Види знаків і вимоги, яким вони повинні відповідати, щоб набути правової охорони. Зміст права власності на товарний знак. Особливості дії права на знак. Міжнародно-правовий захист від комерційних підробок.

Поняття та види зазначення походження товарів. Право на використання зазначення походження товарів. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Доменне ім'я: правове регулювання, порядок набуття, правова охорона.

Тема 9. Правова охорона комерційної таємниці в Україні.

Загальна характеристика комерційної таємниці. Законодавство щодо використання комерційної таємниці. Ноу-хау та комерційна таємниця. Способи охорони комерційної таємниці на підприємстві. Положення про комерційну таємницю. Права та обов'язки роботодавця та працівника щодо використання комерційної таємниці в Україні. Технічні способи захисту комерційної таємниці. Договірні способи охорони комерційної таємниці.

Тема 10. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Поняття та види нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Поняття та види наукового відкриття. Способи набуття прав на наукове відкриття. Обсяг прав на наукове відкриття.

Поняття та ознаки компонування напівпровідникових виробів. Законодавство в сфері права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникових виробів. Набуття права інтелектуальної власності на

компонування напівпровідникових виробів. Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонентування напівпровідникових виробів. Майнові права інтелектуальної власності на компонентування напівпровідникових виробів. Захист права інтелектуальної власності на компонентування напівпровідникових виробів.

Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції. Загальна характеристика законодавчих актів у сфері права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції. Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Права суб'єктів права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Захист права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Правова охорона селекційних досягнень. Поняття сорту рослин та породи тварин. Види прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин. Порядок та умови патентування сортів рослин та порід тварин. Правова охорона селекційних досягнень у зарубіжних країнах.

Тема 11. Патентування об'єктів права промислової власності в іноземних державах.

Нормативно-правове регулювання процедури патентування в іноземних державах. Договір про патентну кооперацію. Регіональні процедури патентування. Традиційна процедура патентування. Витрати на патентування об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах. Порядок патентування. Умови патентування і іноземних державах. Строки розгляду заявочних документів. Європейський патент.

Тема 12. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Договори у сфері інтелектуальної власності.

Економіка інтелектуальної власності. Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні. Методи оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності. Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності.

Порядок внесення майнових інтелектуальної власності до статутного капіталу суб'єктів господарювання.

Передача прав на використання об'єктів інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензійні договори. Договір комерційної концесії.

Договори про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договори про створення за замовленням і використання об'єктів права інтелектуальної власності. Договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

Застава майнових прав інтелектуальної власності.
Договори в сфері авторського права.

Тема 13. Колективне управління майновими правами суб'єктів інтелектуальної власності.

Поняття та призначення системи колективного управління авторськими і суміжними правами та історія її становлення.

Законодавство про управління майновими правами інтелектуальної власності. Сфери здійснення колективного управління майновими правами інтелектуальної власності.

Порядок створення організацій колективного управління та їх види. Правове становище організацій колективного управління майновими правами інтелектуальної власності, їх права та обов'язки, відповідальність. Міжнародна співпраця організацій колективного управління.

Договори щодо управління майновими правами авторів та інших суб'єктів авторського права та суміжних прав. Ставки зборів. Порядок розподілу винагороди між суб'єктами права інтелектуальної власності.

Поточний стан реалізації колективного управління майновими правами інтелектуальної власності в Україні, аналіз звітності.

Тема 14. Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності.

Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності.

Способи захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Форми захисту. Досудовий спосіб захисту об'єктів інтелектуальної власності. Мирова угода.

Особливості цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності. Цивільно-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності. Відшкодування шкоди. Неустойка.

Тема 15. Адміністративно-правовий та кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності.

Особливості адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Система органів держави, уповноважених виконувати функції охорони та захисту прав інтелектуальної власності фізичних та юридичних осіб. Спеціальні способи захисту прав інтелектуальної. Митні органи.

Адміністративно-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності.

Особливості кримінально-правового захисту права інтелектуальної власності. Кримінально-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-48. Ст. 552.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 196.
9. Про архітектурну діяльність : Закон України № 687-XIV від 20 травня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 31. Ст. 246.
10. Про видавничу справу : Закон України № 318/97-ВР від 5 червня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
11. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 р. № 2415-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.
12. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 36. Ст. 164.
13. Про кінематографію : Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
14. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 205.
15. Про насіння і садивний матеріал : Закон України від 26 грудня 2002 року № 411-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. Ст. 92.

16. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 23 червня 1993 р. № 3322-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.

17. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2953-ІІІ. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. Ст. 276.

18. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32; у редакції Закону України від 1 червня 2000 р. № 1771-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 8. Ст. 37.

19. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

20. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28.

21. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.

22. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України № 3116-ХІІ від 21 квітня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218; у редакції Закону України від 17 січня 2002 р. № 2986-ІІІ. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. Ст. 278.

23. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-ХІІ у редакції Закону України від 21 грудня 1999 р. № 1328-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 6. Ст. 37.

24. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16 грудня 1999 р. № 752-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 27-28. Ст. 181.

25. Про професійних творчих працівників та творчі спілки : Закон України від 7 жовтня 1997 р. № 554/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 52. Ст. 312.

26. Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. Ст. 181.

27. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756. *Офіційний вісник України*. 2001. № 52. Ст. 2369.

28. Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 918. *Офіційний вісник України*. 2016. № 99. Ст. 3227.

29. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав : Постанова Кабінету Міністрів України 18 січня 2003 р. № 72. *Офіційний вісник України*. 2003. № 4. Ст. 129.

30. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185. *Офіційний вісник України*. 2007. № 75. Ст. 2792.

31. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF#Text>

32. Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1716-2004-%D0%BF#Text>

33. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та внесення змін до положень з питань атестації та ведення державного реєстру представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : Наказ Міністерства економіки України від 29 грудня 2023 р. № 20599. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0263-24>

34. Деякі питання створення та функціонування електронної системи реєстрів у галузі рослинництва «е-рослинництво» : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1309-2024-п>

35. Про затвердження Порядку видачі примусової ліцензії на використання сорту рослин : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 р. № 121 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 р. № 1334). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2003-%D0%BF#n12>

36. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого komponування напівпровідникових виробів : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2004-%D0%BF#Text>

37. Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядок їх виплати : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71. (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 450). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-2003-%D0%BF#o18>

38. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611. *Зібрання постанов Уряду України*. 1993. № 12. Ст. 269.

39. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 44. Ст. 1625.

40. Про утворення Державної патентної бібліотеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1215. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. Ст. 1610.

41. Про затвердження Інструкції про офіційну публікацію заяви про надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого промислового зразка та клопотання про її відкликання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 575. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1614.

42. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на промисловий зразок та видачу ліцензії на використання промислового зразка : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 574. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1613.

43. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 576. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1615.

44. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на топографію інтегральної мікросхеми та видачу ліцензії на використання топографії інтегральної мікросхеми : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 577. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1616.

45. Про затвердження Інструкції про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 квітня 2005 р. № 247. *Офіційний вісник України*. 2005. № 19. Ст. 1008.

46. Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 28 грудня 2019 року № 842. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0842915-19#n10>

47. Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0375-01#o15>

48. Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в системі Міністерства оборони України : Наказ Міністерства оборони України від 20 вересня 2022 р. № 287. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1418-22#n14>

49. Про затвердження Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок його видачі : Наказ Державного патентного відомства України від 22 серпня 1995 р. № 129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0323-95#Text>

50. Про затвердження Порядку складання, подання та розгляду заявки на сорт : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 31 серпня 2023 р. № 1609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1735-23>

51. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності : Міністерства економіки України від 23 листопада 2023 року № 17768. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0021-24>

52. Про затвердження Положення про Комісію з надання дозволу на використання в торговельній марці офіційної назви та міжнародного літерного коду держави Україна та/або на включення до зображення торговельної марки імітації малого Державного Герба України : Наказ Міністерства економіки України від 20 грудня 2023 р. № 19944. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0188-24>

53. Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми : Наказ Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2002 р. № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-02#o16>

54. Огляд практики Верховного Суду у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності (окремі питання). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/intel_vlasnist_27_05_2021.pdf

55. Правила домену UA. URL: https://www.ukrnames.com/ukr/domains/ua_rules.jsp. Заголовок з екрану

Міжнародні акти:

56. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика*. Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. Т. 1: Право інтелектуальної власності. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. С. 186–224.

57. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика*. Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. Т.1: Право інтелектуальної власності. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. С.243-262.

58. Договір про закони з товарних знаків 1994 р. *Збірник нормативних актів з питань промислової власності.* / За ред. В.Л.Петрова, В.О.Жарова. К. : Вища школа, 1999. С.441-465.

59. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 7 березня 1978 р. URL: www.rada.gov.ua

60. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм 1971 р. *Авторське право і суміжні права. Законодавство та судова практика.* Зб. нормат. актів. К. : Юрінком Інтер, 2003. С.171-174.

61. Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження товарів та їх міжнародну реєстрацію від 31 жовтня 1958 р. *Збірка вибраних міжнародних матеріалів.* К., 1999.

62. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

63. Мадридська угода про санкції за неправдиві та неправильні позначення походження виробів від 14 квітня 1891р. *Збірка вибраних міжнародних матеріалів.* К., 1999.

64. Міжнародна конвенція по охороні нових сортів рослин від 02 грудня 1961 р. URL: www.rada.gov.ua

65. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення. *Інтелектуальна власність.* 2001. № 2. С.71-75.

66. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

67. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міжнародна угода від 27 червня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

68. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS). *Інтелектуальна власність.* 1999. № 5, 6, 7.

Основні рекомендовані джерела інформації:

69. Право інтелектуальної власності : підручник / А. В. Аксютіна, Л. В. Межевська, О. В. Несерцова-Собакарь та ін. ; ред. Т. В. Ярошевська. Дніпро: ДДУВС, 2022. 336 с.

70. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. К. : Центр учб. л-ри, 2015. 550 с.

71. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / Р. Є. Еннан, О. О. Кулініч, С. В. Мазуренко [та ін.]. К. : Правова єдність, 2016. 492 с.

72. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитонові. К. : Юрінком Інтер, 2022. 540 с.

73. Романадзе Л. Д., Цибульов П. М, Кулініч О. О. Інтелектуальна власність : підручник. Херсон : Олді-плюс, 2016. 424 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

74. Андрощук Г. О. Інтелектуальна власність і штучний інтелект: хто автор? *Artificial intelligence*. 2022. № 1. С. 166-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/П_2022_1_6

75. Бондаренко С. В. Авторське право і суміжні права. К. : Інст. інтел. власн. і права, 2004. 260 с.

76. Бутнік-Сіверський О. Б. Економіка інтелектуальної власності : конспект лекцій. К. : Ін-т інтелектуальної власності і права, 2003. 296 с.

77. Використання об'єктів інтелектуальної власності в рекламі : навч. посібник / Т. І. Биркович, І. С. Бондар, Р. Б. Шишка, [та ін.]. К. : Ліра-К, 2017. 520 с.

78. Добриніна Г.П., Пархоменко В.Д. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження. К. : Інст. інтел. власн. і права, 2004. 96 с.

79. Жарінова А. Нові старі фінансові інструменти для права інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2019. № 1. С. 29-34.

80. Жуков В. Захист комп'ютерних програм: Стара проблема, що очікує вирішення. *Інтелектуальна власність*. 2004. №7. С. 20-26.

81. Інтелектуальна власність в галузі комп'ютерингу : підручник / О. Б. Вовк, В. В. Пасічник, Н. Б. Шаховська, В. С. Якушев. Л. : Новий світ-2000, 2017. 317 с.

82. Кравець В. Р., Кабачій В. Г. Право інтелектуальної власності : (у запитаннях і відповідях) : навч. посібник. К. : Центр учб. л-ри, 2012. 264 с.

83. Крайнев П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні. *Право України*. 2007. №2. С. 96-100.

84. Красовська А. Розвиток патентної системи в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2007. №12. С. 7-9.

85. Красовська А.Г., Глухівський Л.Й. Про зміни у правовій охороні винаходів і корисних моделей. *Науково-технічна інформація*. 2008. №3. С. 23-27.

86. Крижна В. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. *Право України*. 2004. №9. С. 68-71.

87. Крижна В.М. Право інтелектуальної власності України: конспект лекцій. Х. : Право, 2008. 111 с.

88. Кронда О.Ю., Зосименко О.М. Інтелектуальна власність в Україні в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 104-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_4_21

89. Кулініч О. О. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе. Одеса : Фенікс, 2011. 492 с.

90. Кульчій О. О. Інститут авторського права в умовах розвитку інструментів генеративного штучного інтелекту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. Випуск 86: частина 2. С. 140-145. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/24-1.pdf>

91. Макаришева Т., Тимошенко О. Об'єкти права інтелектуальної власності в агропромисловому комплексі. *Інтелектуальна власність в Україні.* 2019. № 1. С. 9-16.

92. Мала енциклопедія права інтелектуальної власності / ред. Ю.Л. Бошицький. 2 ге вид., перероб. і доп. Л. : Галицька видавнича спілка, 2015. 216 с.

93. Мельник О. Цивільно-правовий захист патентних прав: проблемні питання. *Право України.* 2009. № 2. С. 74-78.

94. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права та суміжних прав: погляд на проблему. *Право України.* 2009. №4. С. 72-74.

95. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність : навч. посібник. 3-ге вид., перероб. та допов. К. : Кондор, 2015. 242 с.

96. Наукова діяльність. Патентознавство. Інтелектуальна власність : підручник / Г. О. Оборський, І. М. Чістякова, Д. Д. Татакі, [та ін.]. К. : Каравела, 2017. 232 с.

97. Нефедова С. Інтелектуальна власність контролюватиметься. *Податкове планування.* 2008. №11. С. 38-40.

98. Паладій М. Тенденції розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Право України.* 2008. №2. С. 98-102.

99. Паламарчук В. Інтелектуальна власність у правовому вимірі. *Право України.* 2006. №10. С. 61-64.

100. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 414 с.

101. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитонові. К. : Юрінком Інтер, 2016. 540 с.

102. Право інтелектуальної власності: академічний курс / О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 696 с.

103. Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності : наук.-практ. посібник / С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук, Р.П. Томма, В.І. Барко. К. : КНТ, 2006. 192 с.

104. Сопова К. Висновки експертів, патентних повірених та інших фахівців у справах щодо прав на торговельні марки. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2018. № 6. С. 71-82 ; *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2019. № 1. С. 50-58.

105. Фордзюк Ю. І., Кабацій В. М. Основи інтелектуальної власності : навч. посібник. К. : Кондор, 2012. 208 с.

106. Харитонов О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади) : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 346 с.

107. Якубівський І. Компенсація за порушення майнових прав інтелектуальної власності: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2019. № 1. С. 256-269.